

Х. Н. Бехруз

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»

СТАНОВЛЕННЯ НОРМ ПРО ПРАВОНАСТУПНИЦТВО МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО МІЖНАРОДНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті розглянуто становлення правонаступництва міжнародних організацій щодо міжнародної відповідальності, яка є продуктом тривалого історичного розвитку як міжнародного права, так і концепції міжнародної відповідальності. Вона виділилася із загальної концепції відповідальності держав як самостійний інститут міжнародного права.

Історія становлення та розвитку міжнародного права показує, що цей процес просувається дуже повільно та значно відстає від потреб держав та міжнародного співтовариства загалом. Особливо довго формувалися норми, пов'язані з механізмом дії міжнародного права. Це пояснюється відставанням політичного мислення та міжнародно-правової свідомості правлячих еліт від реальних вимог життя.

Більшість істориків міжнародного права погоджуються з тим, що концепція міжнародного права виникла наприкінці Середньовіччя. Даний етап розвитку міжнародно-правових відносин включає найбільш цінні наукові і практичні розробки в галузі права міжнародної відповідальності. Він пов'язаний з низкою подій та факторів, які вплинули на розвиток та зміст всього міжнародного права. Серед них – закінчення Тридцятирічної війни (1648 р.). Засновуються перші арбітражі, з'являються перші доктринальні дослідження теорії відповідальності, і, мабуть, найголовнішим явищем цього часу стала поява перших міжнародних організацій.

Після закінчення Другої Світової війни та створення ООН у 1945 році розпочався новий етап розвитку міжнародного права. Відбувся перехід від загальної відповідальності держав безпосередньо до відповідальності міжнародних організацій, визначено основні засади, види та форми такої відповідальності. У середині ХХ століття було зроблено висновок про те, що міжнародні організації мають міжнародну правосуб'єктність і, отже, є суб'єктами міжнародної відповідальності. Проте загальні норми міжнародного права досі містять хаотичні правила без чіткої структури, які потребують кодифікації, що було ініційовано Комісією міжнародного права ООН.

Проект статей щодо відповідальності міжнародних організацій не є простим дублюванням статей щодо відповідальності держав. Попри всі зусилля Комісії, питання недостатності практики щодо міжнародної відповідальності міжнародних організацій залишається проблемним і досі.

Ключові слова: міжнародно-правова відповідальність, правонаступництво, міжнародні організації, Комісія міжнародного права ООН, становлення права міжнародної відповідальності, об'єктивна відповідальність у міжнародному праві, Статті про відповідальність держав.

Міжнародна відповідальність міжнародних організацій у її сучасному розумінні є продуктом тривалого історичного розвитку як міжнародного права, так і концепції міжнародної відповідальності. Вона виділилася із загальної концепції відповідальності держав як самостійний інститут міжнародного права. Історичне вивчення загальної відповідальності у міжнародному праві, яка спочатку належала до відповідальності держав, також є історією розвитку відповідальності міжнародних організацій.

Для правильного розуміння та тлумачення сучасного змісту цього міжнародного механізму та його правової природи потрібне вивчення історичного аспекту міжнародної відповідальності. Однак у світовій літературі важко знайти дослідження, присвячені історичному розвитку міжнародної відповідальності.

У міжнародно-правовій науці досі залишається дискусійними питання виникнення міжнародного права та теорії міжнародної відповідальності. Одні вчені вважають, що цей

інститут виник разом із появою міжнародного права взагалі, інші вважають, що концепція відповідальності почала докладно розроблятися лише у другій половині XIX століття.

Багато хто пов'язує появу міжнародного права з виникненням міжнародної відповідальності, яка приблизно відноситься до IV-V тисячоліть до нашої ери. У той період з'являються перші письмові джерела права, які дійшли до наших днів, такі як давньоіндійські Закони Ману, збори давньоіндійської політичної мудрості Артхашастра, давньогрецьке зведення Законів Драконта, збірка законів царя Хаммурапі в Давньому Вавилоні та відомі Закони XII таблиць у Римі.

У той період не існувало жодних об'єднань держав чи союзів, подібних до сучасних міжнародних організацій. Більшість стародавніх володарів не бажали співпрацювати чи об'єднуватися зі своїми сусідами, а навпаки прагнули привласнити їх території силою. Однак варто зазначити, що грецькі держави створювали союзи міст і громад, такі як Лакедемонська та Делоська Сіммахії, з метою більш ефективного ведення воєн та торгівлі, а також релігійно-політичні союзи племен і міст, відомі як амофіктонії, наприклад, Дельфійсько-Фермопільська амофіктонія. Вони мали спільні органи, що приймали рішення, та їх діяльність була дуже близька до міжнародних організацій, проте її ніяк не відобразили в правових джерелах того часу.

Незважаючи на те, що з сучасної точки зору всі джерела права становили національні правові системи, саме їхні норми про відповідальність згодом мали значний вплив на розвиток положень міжнародної відповідальності.

Так, у Законах Хаммурапі (§ 53) міститься таке формулювання: «Якщо людина полінується зміцнити греблю свого поля і після того, що гребля не була укріплена ним, у його греблі відбудеться прорив, а водою буде затоплено оброблену землю громади, то людина, в греблі якої стався прорив, повинна відшкодувати хліб, який вона занастила». Ця норма лягла в основу теорії об'єктивної відповідальності у міжнародному праві. Наприклад, стаття II Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, говорить, що «держава, що запускає, несе абсолютну відповідальність за виплату компенсації за шкоду, заподіяну її космічним об'єктом на поверхні Землі або повітряному судну в польоті». Таке саме положення відноситься і до міжнародних організацій (стаття XXII Конвенції).

Відповідно до Законів Ману Стародавньої Індії (Глава VII, п. 18), покарання мають бути призначені тим, хто живе несправедливо, після ретельного аналізу місця та часу скоєного злочину, а також можливості та ступеня наміру. Це стало основою виникнення та функціонування міжнародних судових органів, погоджувальних та арбітражних комісій.

Більшість істориків міжнародного права погоджуються з тим, що концепція міжнародного права виникла наприкінці Середньовіччя. Внутрішні джерела права нових держав розвивалися, норми відповідальності у національному праві ставали дедалі складнішими. У цей час національне право нових держав було засноване на римському праві. Тому нові тенденції правового регулювання питань відповідальності повністю ґрунтувалися на давньоримській цивільній концепції «*damnum injuria datum*» (неправомірно заподіяну шкоду), але з превалюванням кримінальної відповідальності фізичних осіб під впливом католицької церкви та широко практикованих інквізиційних процесів (ордалій).

Даний етап розвитку міжнародно-правових відносин включає найбільш цінні наукові і практичні розробки в галузі права міжнародної відповідальності. Він пов'язаний з низкою подій та факторів, які вплинули на розвиток та зміст всього міжнародного права. Серед них – закінчення Тридцятирічної війни (1648 р.). Засновуються перші арбітражі, і починає прокладати собі шлях конвенційна кодифікація норм про відповідальність, з'являються перші доктринальні дослідження теорії відповідальності, і, мабуть, найголовнішим явищем цього часу стала поява перших міжнародних організацій.

Згідно з Вестфальським мирним договором 1648 року було встановлено прямі положення щодо відповідальності держав в основному в контексті реституції. Проте деякі вчені стверджують, що з аналізу відповідних статей договору випливає, що не було згадки про відповідальність за міжнародне правопорушення. Ця думка, на наш погляд, є дещо помилковою, оскільки учасники договору визнали необхідність відновлення становища, що існувало до війни, що є проявом принципу «*status quo ante*» – відновлення ситуації, яка існувала до скоєння протиправного діяння. Цей принцип є основним сучасної концепції відшкодування шкоди.

Існує також думка, згідно з якою з часів Вестфальського миру принцип відповідальності залишає туманне поле моралі та вступає на

ґрунт, підготовлену йому міжнародно-правовою практикою. Тим не менш, у Вестфальському мирному договорі не було використано поняття «міжнародне право», замість якого був використаний термін «конституційний закон Священної Римської імперії». І тут не було проведено чіткої різниці між внутрішнім та міжнародним правом ні за сферою дії, ні за нормативним матеріалом. Через це перші юристи-міжнародники викладали норми внутрішнього права без чіткого розмежування з нормами, що регулюють міждержавні відносини.

У 1625 році, у своїй знаменитій праці «Про право війни та миру», основоположник міжнародного права Г. Гроцій заклав деякі елементи концепції міжнародної відповідальності. Гроцій вважав, що «Ми правопорушенням називаємо будь-яку провину, яка полягає як у дії, так і утриманні від дії, протилежному тому, як люди повинні чинити взагалі або відповідно до певної якості. В силу такої провини виникає природне зобов'язання за наявності шкоди, а саме - зобов'язання відшкодувати його... і надія на можливу вигоду, яка походить від нашого майна, оцінюється не за вартістю речі, а за ймовірністю отримання найближчої можливої вигод» [3, с. 419-420].

У 1758 році концепція міжнародної відповідальності Гроція була підтримана Еммером де Ваттелем. Він сформулював її так: «Якщо предметом розбіжності є отримана образа, то скривджена сторона, як з власного інтересу, і у інтересах людського суспільства зобов'язана, як вдатися до зброї, прийняти мирні кошти щоб одержати відшкодування чи справедливого задоволення за образу» [4]. Однак, у своїх роботах де Ваттель вже торкнувся питань міжнародної відповідальності значно глибше, ніж це було зроблено раніше Гроцієм.

Після закінчення Другої Світової війни та створення ООН у 1945 році розпочався новий етап розвитку міжнародного права, пов'язаний із протиріччями та проблемами. В результаті виникли нові «білі плями» у галузі міжнародного права, включаючи відповідальність міжнародних організацій. Прийняття Статуту ООН та включення до його тексту деяких положень про відповідальність ООН призвело до того, що відповідальність міжнародних організацій стала реальністю, а не лише теоретичним поняттям. Це підтверджує самостійну природу відповідальності міжнародних організацій, що є невід'ємною частиною міжнародного права.

На етапі розвитку міжнародного права, суди

як і раніше спираються на теорію компенсації збитків. Цей принцип можна застосувати як до держав, так і до міжнародних організацій. Важливо відзначити, що саме концепція відшкодування збитків стала підставою для визнання міжнародних організацій правоздатними та стала імпульсом для вивчення питань відповідальності міжнародних організацій.

У Статуті ООН передбачено два принципові положення щодо механізмів інституційної відповідальності: використання правових термінів «уповноважується» («може»), «виконує» та «покладає відповідальність».

У першому випадку повноваження Генеральної Асамблеї ООН чітко визначені у статтях 10 та 11 Статуту ООН. Однак, незважаючи на це, Генеральна Асамблея не зобов'язана обговорювати питання, пов'язані з підтриманням міжнародного миру та безпеки, хоча відповідно до пункту 4 статті 11 ці питання повинні тлумачитися розширювально. Таким чином, відповідальність Генеральної Асамблеї виникає лише у випадку, якщо вона обговорює питання, що виходять за межі Статуту ООН, що називається *ultra vires*. У цьому випадку Асамблея зобов'язана відшкодувати збитки, заподіяні іншим суб'єктам.

У другому випадку члени ООН покладають головну відповідальність за підтримку міжнародного миру та безпеки на Раду Безпеки ООН. Відповідно до статті 24, при виконанні своїх обов'язків, що впливають із відповідальності за міжнародний мир та безпеку, Рада Безпеки діє від імені всіх членів ООН. Стаття 39 встановлює, що Рада Безпеки визначає наявність загрози миру, порушення миру чи акту агресії. Таким чином, Рада Безпеки несе відповідальність за підтримку міжнародного миру та безпеки відповідно до Статуту ООН.

Крім того, Статут ООН у статті 104 дає організації правоздатність, необхідну для виконання її функцій та досягнення її цілей, що відіграє важливу роль у реалізації відповідальності ООН.

Після заснування ООН у 1945 році з'явилися безліч спеціалізованих організацій у системі ООН, а також незалежні військові, економічні та регіональні організації, які умовно належать до третього покоління міжнародних організацій. У той же час, за деякими винятками, статuti цих організацій були розроблені на основі Статуту ООН і містять лише положення, які наділяють свої інституційні органи конкретними повноваженнями, визначають сферу їх дії, встановлюють відповідальність вищих посадо-

вих осіб організації та закріплюють правосуб'єктність організації, необхідну для виконання її функцій. Це також стосується сучасних міжнародних організацій, які незалежні від системи ООН, таких як Рада Європи, ОБСЄ, ЛАД, НАТО та інших.

Статут МАГАТЕ визначає відповідальність агентства за гарантії, які являють собою систему спостереження та контролю за використанням ядерних матеріалів, ядерних установок та технічної інформації лише з мирною метою. У 1965 році на основі цих положень було розроблено та затверджено систему гарантій МАГАТЕ, в якій підтвердився принцип відповідальності МАГАТЕ. Проте відповідальність агенції не звільняє держави від відповідальності. Фактично, відповідальність МАГАТЕ полягає у праві цієї організації здійснювати певну систему інспекцій щодо ядерних установок держав та застосовувати деякі санкції щодо держав-порушників відповідно до Статуту МАГАТЕ. Тому на підставі цих положень не можна вважати МАГАТЕ суб'єктом міжнародної правової відповідальності.

Поза своїми статутними повноваженнями дії організацій можуть призвести до відповідальності міжнародних організацій.

Наукова доктрина в галузі відповідальності міжнародних організацій почала активно розвиватися із середини ХХ століття, але на сьогоднішній день немає великої кількості наукових розробок на цю тему. Більшість авторів розглядають цю проблему у контексті відповідальності держав. Проте, висловлювалась і думка, що відповідальність міжнародних організацій виникає лише у випадках, коли вона передбачена державами-членами, у статуті чи іншому акті, або у відповідності до позиції з конкретного питання. У цих випадках держави-члени погоджуються нести колективну відповідальність. Західна доктрина стверджує, що міжнародні організації несуть таку ж відповідальність, як держави, у разі неправомірних дій своїх органів. Деякі автори розвивають концепцію колективної відповідальності міжнародної організації та її держав-членів і виділяють два основні принципи: у випадках правопорушень, міжнародні організації несуть відповідальність виключно, а в інших випадках відповідальність міжнародних організацій поєднується з відповідальністю держав.

На думку Василенка В. А., «міжнародна організація як суб'єкт міжнародного права має власну волю, відносно самостійну стосовно

волі держав-членів» [5, с. 49]. Щодо впливу правосуб'єктності на можливість нести відповідальність деякі теоретики вважають, що міжнародні організації в залежності від установчих актів (статутів) мають неоднаковий обсяг правосуб'єктності, а отже, різний обсяг і межі відповідальності [6, с. 93].

В. Г. Буткевич зазначає, що міжнародна відповідальність міжнародної організації може наступати внаслідок невиконання міжнародних зобов'язань за угодами, стороною яких є міжнародна організація [7, с. 490]. Він вказував на те, що відповідальність міжнародних організацій має бути визначена відповідно до міжнародного права та з урахуванням специфіки їхнього функціонування.

Одним з найбільш проблемних питань правосуб'єктності міжнародних організацій, який і сьогодні залишається врегульованим лише фрагментарно, є правонаступництво міжнародних організацій щодо міжнародної відповідальності.

Слід зазначити, що під час роботи над кодифікацією інституту правонаступництва, в 1967 р. Комісія міжнародного права ООН відмовилася від розгляду проблем правонаступництва міжнародних організацій, таким чином, питання правонаступництва міжнародних організацій залишилося за межами кодифікаційного процесу. З цієї причини всі питання правонаступництва, включаючи правонаступництво міжнародних організацій, регулюються Віденською конвенцією про правонаступництво держав щодо договорів 1978 року.

Слід звернути увагу, що, будучи вторинними суб'єктами міжнародного права, міжнародні організації мають самостійну правосуб'єктність. Їхня міжнародна правосуб'єктність визначається установчим актом організації та міжнародним правом. Міжнародний Суд ООН, констатувавши наявність у міжнародній організації правосуб'єктності, визначив її як «здатність мати міжнародні права та нести міжнародні обов'язки».

Отже, сторонами відносин правонаступництва можуть бути як держави, і міжнародні організації.

Основним випадком правонаступництва міжнародних організацій буде правонаступництво однієї міжнародної організації після ліквідації іншої міжнародної організації (її попередниці). Як приклад можна навести ліквідацію Ліги Націй – міжнародної організації, створеної після закінчення Першої світової війни «для розвитку співпраці між народами та для гарантії їхнього

миру та безпеки», на зміну якої прийшла ООН. Ліга Націй стала прототипом ООН в організаційному плані. Подібними з'явилися і основні цілі організацій - збереження миру та безпеки.

Обґрунтовуючи правонаступництво між цими міжнародними організаціями, слід зазначити, що під час свого існування Ліга Націй спостерігала за Постійною палатою міжнародного правосуддя та кількома іншими агентствами та комісіями, створеними для вирішення міжнародних проблем. Вони включали Комітет з вивчення правового статусу жінок, Комісію роззброєння, Організацію охорони здоров'я, МОП, Комісію мандатів, Міжнародний комітет з інтелектуального співробітництва (попередник ЮНЕСКО), Постійну центральну опійну раду, Комісію для біженців та Комісію з рабства.

Деякі з перерахованих установ увійшли після Другої світової війни до системи ООН. Серед них: МОП, Постійна палата міжнародного правосуддя (перетворена на Міжнародний Суд) та Організація охорони здоров'я (реструктурована на ВООЗ). МОП та ВООЗ стали спеціалізованими установами ООН. ООН взяла на себе виконання низки функцій Ліги Націй. За укладеною угодою майно Ліги Націй перейшло до ООН. Ці факти свідчать, що у зазначених випадках ООН стала правонаступницею Ліги Націй.

Ще одним цікавим прикладом правонаступництва міжнародних міжурядових організацій може стати Західноєвропейський Союз (далі – ЗЕС), створений відповідно до Договору про економічне, соціальне та культурне співробітництво та колективну самооборону, підписаного 17 березня 1948 р. Великобританією, Францією та країнами Бенілюксу. З набранням чинності Амстердамського договору від 2 жовтня 1997 р. і початком спільної зовнішньої політики та політики безпеки функції ЗЕС поступово перейшли до ЄС. В цьому випадку перед нами приклад повної інтеграції однієї міжнародної організації в іншу, що фактично говорить про повну передачу своїх прав та обов'язків від одного суб'єкта міжнародного права іншому.

Виходячи з цих прикладів, можна говорити, що правонаступництво міжнародних організацій відбувається і у разі, якщо на зміну однієї організації приходить інша. У цьому випадку правонаступництво щодо будь-яких питань відповідно оформляється або шляхом укладання окремої угоди, або новостворена організація закріплює це у своєму установчому акті.

У питанні правонаступництва міжнародних

організацій також необхідно згадати Керівні принципи спільної відповідальності в міжнародному праві [8], які передбачають спільну відповідальність у ситуаціях допомоги чи сприяння та керівництва чи контролю за умови, що поведінка кожної з міжнародних осіб (маються на увазі не тільки держави, а й міжнародні організації) сприяє заподіянню «неподільної шкоди», що є ключовим терміном, який використовується в них. Принцип 2 чітко вказує, що вчинення «декількома міжнародними особами одного або кількох міжнародно-протиправних діянь, які сприяють неподільній шкоді, тягне за собою спільну відповідальність».

Важливо відзначити, що окрім створення міжнародних організацій, наукових досліджень та розробок у сфері відповідальності цих організацій, необхідно приділити увагу конвенційним нормам, які були розроблені в середині ХХ століття та прямо закріплюють відповідальність міжнародних організацій за їх правомірні дії, також відомі як об'єктивна відповідальність. Ці норми містяться в різних міжнародних угодах, таких як Договір про принципи діяльності держав з дослідження космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла 1967 року, Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами 1972 року, Віденській конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду 1963 року.

Однак лише в ХХІ столітті міжнародне співтовариство змогло прийняти проект статей про відповідальність держав, підготовлений Комісією з міжнародного права ООН, хоча він був прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН лише до відома. Проте норми, що містяться в цьому проекті, мають першорядне значення для вдосконалення механізму дії міжнародного права.

У резолюції 56/82 від 12.12.2001 р. Генеральна Асамблея ООН звернулася до Комісії міжнародного права ООН з проханням розпочати роботу над кодифікацією норм щодо відповідальності міжнародних організацій [9]. На п'ятдесят п'ятій сесії у 2003 р. було представлено першу доповідь щодо відповідальності міжнародних організацій. Після цього була створена робоча група, яка мала сприяти у підготовці наступної доповіді.

Попри всі зусилля Комісії, питання недостатності практики щодо міжнародної відповідальності міжнародних організацій залишається проблемним і досі. До сьогодення спецдоповідачем і робочою групою було представлено увазі Комісії п'ять доповідей. У п'ятій

доповіді міститься 14 проектів статей, що відповідають Частині другій проектів статей щодо відповідальності держав [10]. Таким чином, у попередньому порядку Комісія станом на сьогоднішній день прийняла 45 проектів статей. Ці статті утворюють Частину першу «Міжнародно протиправне діяння міжнародної організації» (статті 1–30) і Частину другу «Зміст міжнародної відповідальності міжнародної організації» (статті 31–45).

Частина перша включає вступні статті (1–3), де відображено сферу дії проектів статей, дано визначення термінів і закріплено кілька загальних принципів. Потім йдуть глави щодо визначення поведінки, яку можна вважати поведінкою міжнародної організації (attribution of conduct to an international organization) (статті 4–7), порушення міжнародно-правового зобов'язання (статті 8–11), відповідальності міжнародної організації у зв'язку з діянням держави чи іншої міжнародної організації (статті 12–16), обставин, що виключають протиправність (статті 17–24), і відповідальності держав у зв'язку з діянням міжнародної організації (статті 25–30).

Частина друга містить глави щодо загальних принципів (статті 31–36), відшкодування шкоди (статті 37–43) і серйозних порушень зобов'язань, що впливають із імперативних норм загального міжнародного права (статті 44–45) [10].

Проект статей щодо відповідальності міжнародних організацій не є простим дублюванням статей щодо відповідальності держав. Проте, зважаючи на те, що багато положень можуть застосовуватися і до міжнародних організацій, взяті були аналогічні формулювання, лише термін «держава» замінено на термін «міжнародна організація».

Отже, історія становлення та розвитку міжнародного права показує, що цей процес просувається дуже повільно та значно відстає від потреб держав та міжнародного співтовариства загалом. Особливо довго формувалися норми, пов'язані з механізмом дії міжнародного права. Це пояснюється відставанням політичного мислення та міжнародно-правової свідомості правлячих еліт від реальних вимог життя.

Тим не менш, у розвитку міжнародних відносин та міжнародного права є й позитивні моменти. Зміни у світі та глобалізація процесів наполягають на необхідності встановлення нового світового порядку, який допоможе вирішити глобальні проблеми та забезпечить виживання людства. На «Саміті тисячоліття» 2000 року було прийнято Декларацію тися-

чоліття ООН, в якій визначено основи такого порядку та відповідного міжнародного права [11]. Міжнародне право відіграє важливу роль у затвердженні та функціонуванні нового світового порядку.

Таким чином, у період розвитку міжнародного права відбувся перехід від загальної відповідальності держав безпосередньо до відповідальності міжнародних організацій, визначено основні засади, види та форми такої відповідальності. У середині ХХ століття було зроблено висновок про те, що міжнародні організації мають міжнародну правосуб'єктність і, отже, є суб'єктами міжнародної відповідальності. Проте загальні норми міжнародного права досі містять хаотичні правила без чіткої структури, які потребують кодифікації, що було ініційовано Комісією міжнародного права ООН.

Список використаних джерел:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй, прийнятий в Сан-Франциско 26 червня 1945 року, вступив в чинності 24 жовтня 1945 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
2. Статут Міжнародного агентства по атомній енергії. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_164#Text.
3. Гроций Г. О праве войны и мира. Три книги. 1956.
4. Vattel E., De. The Law of Nations or the Principles of Natural Law. 1758. URL: <https://lonang.com/library/reference/vattel-law-of-nations>.
5. Василенко В. А. Международно-правовые санкции. Киев: Вища школа, 1982. 230 с.
6. Вільчак Я. Особливості відповідальності за порушення міжнародних зобов'язань. *Юридична Україна*. 2008. №4. С. 93-98.
7. Буткевич В. Г. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / В. Г. Буткевич, В. В. Мицик, О. В. Задорожнш. Київ: Либідь, 2002. 608 с.
8. Nollkaemper A. Guiding Principles on Shared Responsibility in International Law. *The European Journal of International Law*. Vol. 31 no. 1. P. 15–72.
9. Resolution adopted by the General Assembly [on the report of the Sixth Committee (A/56/589 and Corr.1)] 56/83. Responsibility of States for internationally wrongful acts. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/477/97/PDF/N0147797.pdf?OpenElement>.
10. Responsibility of international organizations. Document A/CN.4/545 Comments and observations received from international organizations. 2004. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_545.pdf.
11. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй: Декларація, Резолюція від 08.09.2000 № 55/2. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00044>.

Behruz H. N. Development of standards on legal succession of international organizations regarding international responsibility

The article examines the formation of legal succession of international organizations regarding international responsibility, which is a product of the long historical development of both international law and the concept of international responsibility. It stood out from the general concept of state responsibility as an independent institution of international law.

The history of the formation and development of international law shows that this process progresses very slowly and lags far behind the needs of states and the international community in general. Norms related to the mechanism of action of international law took a particularly long time to form. This is explained by the lag behind the political thinking and international legal awareness of the ruling elites from the real requirements of life.

Most historians of international law agree that the concept of international law arose at the end of the Middle Ages. This stage of the development of international legal relations includes the most valuable scientific and practical developments in the field of the law of international responsibility. It is connected with a number of events and factors that influenced the development and content of all international law. Among them is the end of the Thirty Years' War (1648). The first arbitrations are founded, the first doctrinal studies of the theory of responsibility appear, and perhaps the most important phenomenon of this time was the emergence of the first international organizations.

After the end of the Second World War and the establishment of the United Nations in 1945, a new stage of the development of international law began. There has been a transition from the general responsibility of states directly to the responsibility of international organizations, the basic principles, types and forms of such responsibility have been defined. In the middle of the 20th century, it was concluded that international organizations have international legal personality and, therefore, are subjects of international responsibility. However, the general norms of international law still contain chaotic rules without a clear structure that require codification, which was initiated by the UN International Law Commission.

The draft articles on the responsibility of international organizations are not a simple duplication of the articles on the responsibility of states. Despite all the efforts of the Commission, the issue of insufficient practice regarding the international responsibility of international organizations remains problematic to this day.

Key words: *international responsibility, legal succession, international organizations, UN International Law Commission, formation of the law of international responsibility, objective responsibility in international law, Articles on the responsibility of states.*